

מטעמי תורת זילים

פרשת האזינו – איסור שתיית יין נסך

בשירת האזינו נאמר "אֲשֶׁר חָלַב זָבְחִימוּ יֹאכְלוּ יִשְׁתּוּ יַיִן וְיִשְׁכְּמוּ וְיִעֲזְרוּךְמָה יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה" (דברים לב, לח). מהתיבות "יִשְׁתּוּ יַיִן וְיִשְׁכְּמוּ" למדו על איסור שתיית יין נסך שהוא יין שהתנסך לעבודה זרה. ובמשך הדורות רבותינו הוסיפו ואסרו גם 'סתם יינם' שהוא כל יין אשר נעשה על ידי גוי או יין של ישראל שנגע בו גוי (ראה רש"י גמ' חולין דף ד ע"ב ד"ה יינם ושו"ע יו"ד סימן קכג, א).

ויש להבין, מדוע נאסר על ישראל לשתות יין שעשו אותו או שנגעו בו גוים? ובמה יין זה שנעשה על ידי גוים שונה מיינ שנעשה על ידי ישראל?

הס"מ שנגע בעץ הדעת טימא את ענביו ועשה את היין שבו ליין נסך

עץ הדעת היה עץ ענבים (ראשית רבה, א ד"ה אמר רבי אחא), וה' יתברך ציוה את אדם הראשון לא לאכול ממנו כפי שנאמר "וַיִּצְוֵהוּ ה' אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ הַגֶּן אָכַל תֹּאכַל וּמִעֵץ הַדַּעַת טוֹב נָרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי יוֹם אֶכְלֶךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת" (בראשית ב, טו – יז). וכאשר הנחש בא לפתות את חוה לאכול מעץ הדעת, חוה אמרה לנחש כי נאסר עליהם לגעת בעץ שנאמר "וְהִנְחִישׁ הָיָה עֵרֹם מִכָּל חַיֵּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגֶּן: וְהָאִשָּׁה אָל הִנְחִישׁ מִפְּרֵי עֵץ הַגֶּן נֹאכַל: וּמִפְּרֵי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגֶּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ פֶּן תָּמּוּתוּ" (בראשית ג, א-ג), והיא אמרה כך על אף שלא באמת נאסרו בנגיעה (עפ"י רש"י בראשית ג, א). ואז בא הס"מ שרכב על גבי הנחש הגשמי (פרקי דרבי אליעזר, פרק יג ד"ה הקטנה והתארה והכבוד, ספר הבהיר לר' נחנייה בן הקנה בסוף הספר אות ר' ד"ה שאלו תלמידיו, וזהו פרשת בראשית דף לה ע"ב והנחש רבי יצחק) וביקש לגעת בעץ הדעת (יין המשומר) לר' נתן שפירא דף י ע"א ד"ה ונלע"ד נתן, ומקדש מלך לר' שלום בוזאגלו על זוהר פרשת שמני דף מ ע"א ד"ה וחוה חפצה לבטל) ולהראות לחוה שלא מתים אם נוגעים בו (יין המשומר) דף טו ע"א ד"ה בשעה שאמר).

מיד צעק האילן כנגד הס"מ ואמר "יֵד רְשָׁעִים אֶל תִּנְדְּנִי" (תהלים לו, יב), משום שהאילן חשש שהס"מ ינדנד וינענע אותו ויעשה בזה מעין פעולת שִׁכְשׁוּךְ, ועל ידי כן ייעשה כל היין שעל גביו ליין נסך (יין המשומר) דף יא ע"א ד"ה וזה סוד מה) וְרָמַז לַכֹּחַ כִּי רֹאשֵׁי תִיבוֹת "יֵד רְשָׁעִים אֶל תִּנְדְּנִי" יוצא יתריא' שזה בגמטריא השמות 'סמא"ל ליליית' (שתי ידות) על התורה לר' אברהם חזקוני פרשת תצוה דף סג ע"ב טור ב ד"ה וא"י יד רשעים). אך כך אכן היה שהס"מ התקרב ונגע בידו באילן וביין שהיה בתוכו. ודבר זה גם נרמז בשמו 'סמא"ל' שהגמטריא שלו עולה מאה שלושים ואחד, והגמטריא הקטנה שלו עולה 'יד' (יין המשומר) דף י ע"א ד"ה ונלע"ד נתן) כי כאשר הסמא"ל נגע עם היד אז נטמא היין שהיה באילן ונעשה יין נסך (יין המשומר) דף טו ע"א ד"ה בשעה שאמר, ומקדש מלך על זוהר פרשת שמני דף מ ע"א ד"ה וחוה חפצה לבטל, ומקור חכמה בדיו ברכת הטוב והמטיב בנושא 'חומר איסור יינם של עובדי' סימן קעה ד"ה והנה כתבנו). ועוד נרמז בתיבה 'נסך' שעם הכולל היא גמטריא סמא"ל, וכן התיבות 'נגע גוי' גמטריא סמא"ל עם הכולל. וזה לפי שהס"מ הוא הראש לכל הגוים עובדי עבודה זרה ונגיעתו עושה 'נסך' (יין המשומר) דף י ע"א ד"ה כלל העולה).

חוה סחטה את הענבים שבעץ (בראשית רבה, יט, ה) כאשר כוונתה היתה לטובה שעל ידי הסחיטה ייצאו השמרים הבלועים בענבים שהם 'הפסולת' אשר 'החיצונים' נאחזים בו (שתי ידות) על התורה לר' אברהם חזקוני פרשת תצוה דף סג ע"ב ד"ה ועתה נבאר חטא). ואז היא שתתה (יין המשומר) דף י ע"א ד"ה כלל העולה. ועיי"ש פרטים נוספים ואכמ"ל) ונתנה גם לאדם הראשון לשתות (בראשית רבה, יט, ה). ומחמת שתיית היין נסך (זכר דוד' מאמר ראשון פרק אף דף קפט ע"ב ד"ה ותוכן ענין איסור) חוה תיכף ומיד פירסה נדה, וניתן כוח לס"מ הנחש לקלקל עמה ולהטיל בה את זוהמת פסולת 'שמרי היין' שינק מהן קודם לכן. וכיון שחוה השתכרה היא תבעה אחר כך מאדם הראשון להיות עמה (שתי ידות) על התורה לר' אברהם חזקוני פרשת תצוה דף סג ע"ב ד"ה וחוה שאמר הכתוב), וזה נרמז בתיבה המיותרת 'עמיה' שבפסוק "וַיִּתֶּן גַם לְאִישָׁהּ עִמָּה וַיֹּאכְל" (בראשית ג, ה). ובתיבה "וַיִּתֶּן" נרמז שממנה באה תחילת התשוקה. לכן עונשה של חוה היה "וַיֹּאֶל אִישָׁהּ תִּשְׁוֹקֶתְךָ וְהָיָה יִמְשָׁל בְּךָ" (בראשית ג, טו) כלומר שהכל ממנו ולא תוכל לתבוע בפה (שתי ידות) על התורה לר' אברהם חזקוני פרשת תצוה דף סג ע"ב ד"ה וחוה שאמר הכתוב).

הכוס ששתו אדם הראשון וחוה היה כוס תרעלה מחלקם של 'החיצונים' (יין המשומר) דף י ע"א ד"ה כלל העולה, שתי ידות) על התורה לר' אברהם חזקוני פרשת תצוה דף סג ע"ב ד"ה ועתה נבאר חטא) הנקרא 'צד המוות' (שתי ידות) על התורה לר' אברהם חזקוני פרשת תצוה דף סג ע"ב ד"ה ואלא היכן היה) מוות לאדם הראשון ומיתה לכל העולם עד ביאת המשיח (יין המשומר) לר' נתן שפירא דף י ע"א ד"ה כלל העולה. ועיי"ש פרטים נוספים ואכמ"ל) וכפי שמרמזו בשמו של 'אדם' הראשון שהוא ראשי תיבות 'אדם יוד משיח' כלומר כל הגלגולים שלו עד המשיח שאז יתקיים "בְּלַע הַמָּוֶת לְצַחַח" (ישעיה כה, ח). לכן דוד המלך שהוא מלך המשיח עתיד להחזיק כוס יין ולומר "פּוֹסֵף וְשׁוֹעוֹת אֶשְׂא" (תהלים קטז, יח) כי אז תתוקן 'כוס התרעלה' ל'כוס יְשׁוּעוֹת'. ולדבר זה רמזו רבותינו במתק לשונם כי בדור עקבתא דמשיחא ה"יוקר יאמיר הגפן תתן פריה והיין ביוקר" (ראה גמ' סוטה דף מט ע"ב) (שתי ידות) על התורה לר' אברהם חזקוני פרשת תצוה דף סג ע"ב ד"ה וזו נפתה אישה).

שורש קלקולם של אדם וחוה נרמז בפסוק "כִּי מִגֶּפֶן קֹדֶם גִּפְנֵים וּמִשְׁדָּמֹת עֲמָרָה עֲנַבְמוּ עֲנַבֵּי רוֹשׁ אֲשֶׁפְלַת מֵרֶלֶת לָמוֹ" (דברים לב, לב), כלומר שאותם "אֲשֶׁפְלַת" ענבים של אדם וחוה הם אלו שהביאו "מֵרֶלֶת" לעולם (ראה ראשית רבה, ה, א ד"ה אמר רבי אחא). וכן התיבה "עֲנַבְמוּ" נכתבה כשהיא חסרה את האות י' להורות שמי שגרם את המרירות הם "עֲנַבֵּי רוֹשׁ". ופירוש הדברים, שאם תתבונן בראש האותיות שהן האותיות הקודמות לתיבה 'ענבם' כאשר היא חסרה את האות י', אזי תמצא את אותיות שמו המלא של הס"מ. שהרי קודם אות ע' יש אות ס', וקודם אות נ' יש אות מ', וקודם אות ב' יש אות א', וקודם אות מ' יש אות ל' – כך שבראשי הענבים נמצא הס"מ. ומכיון שהוא קרוב להם לא היה חסר לו אלא נגיעה בלבד ותכף טימא את היין שבתוך הענבים ועשה אותם יין נסך (יין המשומר) דף י ע"א ד"ה ונלע"ד נתן, ומקדש מלך לר' שלום בוזאגלו על זוהר פרשת שמני דף מ ע"א ד"ה וחוה חפצה לבטל). ולכן תרגום התיבות "עֲנַבֵּי רוֹשׁ" (דברים לב, לב) הוא "פְּרִיֵי תַנְנִי" (אונקלוס דברים לב, לב) שהכוונה לס"מ הנקרא 'נחש' (זכר דוד' מאמר ראשון פרק אף דף קפט ע"ב ד"ה ותוכן ענין).

גוי שמנסך יין לעבודה זרה או רק נוגע ביין מטמא אותו כמו בגן עדן

הגוים הם מצד הס"מ, לכן כאשר גוי נוגע ביין הוא מטמא אותו (מקדש מלך לר' שלום בוזאגלו על זוהר פרשת שמני דף מ ע"א ד"ה וחוה חפצה לבטל, ומקור חכמה לר' יהודה ליב פרוחביציר בדיו ברכת הטוב והמטיב בנושא 'חומר איסור יינם של עובדי' סימן קעה ד"ה והנה כתבנו). ומגעו אוסר את היין בהנאה כמו ביין נסך' ממש (מקדש מלך לר' שלום בוזאגלו על זוהר פרשת שמני דף מ ע"א ד"ה וחוה חפצה לבטל) כי על ידי מגעו תכף מתעורר מגע הנחש בעץ הדעת, שהיה ענבים (ראה ראשית רבה, ה, א ד"ה אמר רבי אחא) (יערות דבש לר' יהונתן אייבשיץ חלק ב דרוש ב ד"ה לכן אל יאמר איש) והתנסך

מכוח הזוהמא של הנחש, והתפשטה זוהמתו בחטא שחטתה חוה אשכול של ענבים שורש פורה ראש ולענה (ישלי"ה הקדושי תורה שבכתב פרשת נצבים וילך האזינו תורה אור ד"ה יסוד התשובה). וכך גם רבותינו גזרו על מגע גוי ביין שייעשה יין נסך' ויאסר בהנאה, כמו שהס"מ נגע באילן ונעשה היין שעליו נסך (זכר דוד) מאמר ראשון פרק עא דף קפט ע"ב ד"ה ותוכן ענין איסור).

כבר בעוד הענבים עומדים להיבצר, הטומאה כרוכה אחרי הגוי ומצפה להידבק בענבים בעת דריכתו עליהם (דברים נחמדים' למהרצ"א מדינוב מסכת עבודה זרה משנה יא ד"ה המטהר יינן) שאז תכף רוח הטומאה שורה על היין, נכנסת בו ושולטת בו. ובאותה העת כל ניצוצות הקדושה' שהיו בענבים וגרמו להם את הגידול והצמיחה, נלקחים על ידי החיצונים אשר מחליפים אותם ונותנים במקומם בתוך היין את רוחות הטומאה הנקראים בשם 'מתים'. וגם היין עצמו נקרא אז בשם 'מות' כי הסתלקו ממנו כל ניצוצות הקדושה' (יין המשומר' דף יח ע"ב ד"ה והבט נא וראה). ואז באים אלף ומאה ושלושים ואחד 'קליפות' התלויות ביין נסך' הבא במגע גוי, ונרמזים בפסוק "יין וְשָׁכַר אֶל תְּשֻׁתִי" (ויקרא י, ט) כי התיבות "אֶל תְּשֻׁתִי" הן גמטריא מספר הקליפות הללו (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר א פרק עא דף קצא ד"ה וזנה צורף' בשם החיטוי ועוד).

וכן כל יין שנכנס ברשותו של הגוי הרי הוא טמא כמותו, ונעשה כמו שאר כליו מאכליו ומשתיו של הגוי שהם תחת החיצונים' (אור החמה' לר' אברהם אוליא זקנו של החיד"א על הוזהר פרשת שמייני ד"ה יר' יצחק מהרמ"ק). וגם אם היה זה יין של ישראל והתקרב אליו הגוי – הרי שטימא אותו ונאסר לשתותו (זוהר פרשת שמייני דף מ ע"א ד"ה גוי דאיהו). ואתן הקליפות שטמאות את 'היין נסך' אשר מתנסך לעבודה זרה הן אותן אלו שטמאות גם את 'הסתם יינם', כך שבערך הטומאה עצמה שני האיסורים שווים. לכן רבותינו גזרו על יסתם יינם' כמו על יין נסך' ממש, ואסרו אותו בהנאה מן התורה כמו 'זבחי מתים' כלומר תְּקַרְבַת עבודה זרה. והרמז לכך בפסוק "יִשְׁתּוּ יַיִן נְסִיכִים" (דברים לב, לח), שהתיבה "נְסִיכִים" היא ראשי תיבות 'נְאִסֵר סַתֵּם יַיִנִם כְּזֹבְחֵי מַתִּים' (יין המשומר' לר' נתן שפירא דף טו ע"א ד"ה והנה אלו שני מיני יינות).

יין נאסר כאשר הוא התנסך לעבודה זרה או כאשר (יין המשומר' דף טו ע"א ד"ה והנה אלו) הוא לא עבר תהליך של בישול (שו"ע יורה דעה סימן קכג סעיף א) ונגע בו גוי (יין המשומר' דף טו ע"א ד"ה והנה אלו). והרמז לזה בפסוק "יִשְׁתּוּ יַיִן נְסִיכִים וְיִנְעֲזְרְכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה" (דברים לב, לח), "יִשְׁתּוּ יַיִן נְסִיכִים" – ראשי תיבות 'יין', וכן שלושת התיבות יחד הן גמטריא התיבות 'סתם ינות'. ועוד נרמז בכך שיש בפסוק פעמיים את התיבה 'יין', פעם אחת במפורש שנאמר "יִשְׁתּוּ יַיִן נְסִיכִים" והוא כנגד איסור 'יין נסך', ופעם שנייה בראשי תיבות "יִשְׁתּוּ יַיִן נְסִיכִים" והוא כנגד איסור 'סתם יינם' (יין המשומר' דף טו ע"א ד"ה והנה אלו). וכן גם יין של ישמעאלים טמא ונאסר בשתיה על אף שאינם עובדים עבודה זרה ולא מנסכים בו – משום שגם יינם הוא מ'הקליפות' (פירוש החיטוי' על 'מערכת אלוקות' פרק רביעי דף עה ד"ה הנה לך אחי).

והיה מעשה עם ר' חיים ויטאל ששתה יין עם מומר אחד ישמעאלי שעשה תשובה אך עדיין לא השלים את תשובתו, והראו לר' חיים ויטאל סימן במצח על שהוא שותה יין נסך'. וכשהלך להאר"י ז"ל וסיפר לו על כך הוא הצריך אותו תיקון כאילו שותה יין נסך ממש, והתענה שבעים ושלוש תעניות שהן גמטריא התיבה 'יין' עם שלש אותיותיה. והוצרך רבינו חיים ויטאל לכל התעניות הללו מחמת חומרת הדבר, וזה על אף שגוי ישמעאלי לא מטמא את היין בהנאה כי אינו עובד עבודה זרה אלא רק אוסרו בשתיה, ועוד שאותו אדם חזר בתשובה רק לא השלים את תשובתו כהוגן. ואם כך היה צריך ר' חיים ויטאל אז כל שכן אדם שנכשל ממש ב'סתם יינם' של גוים (יין המשומר' בחלק יתשובה למי ששותה סתם יינם' דף כה ע"א ד"ה צריך לפרוש ד"ה אהה רבותינא) במזיד ובפרהסיא (זכר דוד' מאמר א' פרק עא דף קצא ד"ה הרי מבואר במקצת).

פנחס ראה שישראל נכשלו בשטים וגזר בשם המפורש איסור על 'סתם יינם'

כאשר באו בנות מואב להחטיא את ישראל בַּשָּׂטִים, הן באו עם בשר ויין על מנת שעל ידי כן יבער בישראל יצר הרע של הזנות ויבואו לידי עבודה זרה שנאמר "וַתִּקְרְאֵן לָעַם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֵּאכְלֵהֶן וַיֵּאכְלֵהֶן הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְאֱלֹהֵיהֶן" (במדבר כה, ד) וכן נאמר "אֲשֶׁר חָלַב זִבְחֵיהֶם וַיִּשְׁתּוּ יַיִן נְסִיכִים" (דברים לב, לח) (עצמו דוד' למחבר שו"ת 'בית דוד' פרשת דברים ד"ה ובוה יתורף). וכך היה, שכשהיו נכנסים שישראל אל בנות מואב הן היו מציעות להן לשתות יין מהנוד שהיה מלא ביין של עמון (דבר המלך' לר' אברהם מראד חלק א שער ב פרק עו דף קט ע"ב טור ב). והשקו אותם מעט, רק כדי לגרות בהם את החיצונים שבאותו היין, ומצד שני שלא יהיו ממש שותו יין כדי שלא יהיה להם פתחון פה מדוע חטאו (שתי ידות' על התורה לר' אברהם חוקני פרשת תצוה דף סד ע"א ד"ה והלכו לאותו משתה). ועד אותה העת לא נאסר על ישראל 'סתם יינם' של גוים, היות שהם היו במעלה עליונה ולא היה כוח בטומאת הגוים להטיל טומאה בישראל על ידי מגען ביין. אך כאשר העם שבַּשָּׂטִים שותה 'סתם יינם' וזה הביאם לידי זנות, אז ניתן כוח לחיצונים' לטמא את היין של ישראל (מקדש מלך' על זוהר פרשת שמייני דף מ ע"א ד"ה וכבר השיבני אדם).

וכשראה פנחס שמעשה השטים היה על ידי יינם של הגוים (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מז ד"ה 'עמד פנחס והחריס') וגם ראה את הכוח שניתן אז לחיצונים' (מקדש מלך' על זוהר פרשת שמייני דף מ ע"א ד"ה וכבר השיבני אדם), הוא קם והחריס בשלש מאות שופרות (מקדש מלך' על זוהר פרשת שמייני דף מ ע"א ד"ה וכבר השיבני אדם) ובסוד 'שם המפורש' ובכתב שנכתב על הלוחות ובחרם בית דין העליון ובחרם בית דין התחתון שלא ישתה אדם בישראל מיינם (פרקי דרבי אליעזר' פרק מז ד"ה רבי אלעזר המודעי). ונרמז החרם של פנחס בפסוק "וַיִּקְרַח רִמְח בְּיָדוֹ" (במדבר כה, ז), ש"רִמְח" הן אותיות 'חרם' (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מז ד"ה 'עמד פנחס והחריס' בבית דברי' בעל הטורים' במדבר פרק כה, ז ע"י"ש). וכן נרמז בתיבה "וַיִּקְרַח" שהיא ראשי תיבות 'נאסר יינם קללת חרם'. ועוד נרמזה גזירתו בתיבות "יין נְסִיכִים" (דברים לב, לח) שהן בגימטריא יוצאות 'פנחס אליהו' – לרמז שהוא גזר על איסור 'סתם יינם' (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מז ד"ה 'עמד פנחס והחריס').

וכאשר יהושע הכניס את ישראל לארץ והרג את שלשים ואחד המלכים, אז הוא הכניע את כל החיצונים' תחת ממשלת הקדושה, ולכן התבטל החרם של פנחס וחזר להיות מותר לישראל שתיית 'סתם יינם' (יין המשומר' דף כד ע"ב ד"ה ואחר כך הזכרנו, 'מקדש מלך' על זוהר פרשת שמייני דף מ ע"א ד"ה ואחר כך כשהרגו לייא מלכים). וכן היה כל זמן תקופת השופטים ומלכי בית דוד ומלכי ישראל כשבית המקדש היה עדיין קיים, כי כל החיצונים והסטרא אחרא היו כנועים תחת הקדושה לכן היה מותר להם באותו הזמן לשתות מ'סתם יינם'. וזה כפי שהיה עם יהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודתו של אחאב מלך ישראל ושתה בו 'סתם יינם' של גוים (ראה גמי חולין דף ד ע"ב). וכל שכן שהותר להם בזמן שלמה המלך עליו השלום (יין המשומר' דף כה ע"א ד"ה וכל זמן שהשופטים) שהיו יושבים אז איש תחת גפנו ותחת תאנתו, ולא היה יכולת לחיצונים' לטמא את 'סתם יינם' אלא רק את היין שהיו מנסכים ממש לעבודה זרה שלהם (מקדש מלך' על זוהר פרשת שמייני דף מ ע"א ד"ה ואחר כך כשהרגו לייא מלכים).

דניאל הלל ושמאי גזרו שוב על 'סתם יינם' בגזירה שתעמוד עד המשיח

כשגלו ישראל לבבל לאחר חורבן בית המקדש הראשון, ראה דניאל שהיו ישראל שותים מ'סתם יינם' של גוים כמו שהיה בַּשָּׂטִים וזשה גרם להם שהיו זונים בבבל עם נשים נכריות כמו שזנו בזמן פנחס עם בנות מואב (ראה זוהר פרשת כי תשא דף קפט ע"ב ד"ה כיון דחם) וכן שהיו עובדים כמה וכמה עבודות זרות – לכן

הוא חזר וגזר עליהם איסור על 'סתם יינם' של גוים (יין המשומר) דף כה ע"א ד"ה וואר כך כשהרגו ל"א מלכים). מטעם זה נאמר על דניאל "וַיִּשְׁעֵם דְּנִיָּאל עַל לְבוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּאֵל בְּפִתְּבַגּ הַמְּלָאָה וַיִּבְנוּ מִשְׁתֵּי וַיִּבְקֹשׂ מִשָּׁר הַסְּרִיסִים אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּאֵל" (דניאל א, ח) (יערות דבשי חלק ב דרוש א ד"ה והנה בעונותינו), כלומר שלא הוא ולא חבריו נגאלו בין משתייהם של הגוים (נדבש לפי להחיד"א מערכת ס אות לב בשם יערות דבשי). וגזירתו של דניאל נשארה קיימת גם כאשר נבנה בית המקדש השני, לפי שכמו שחסרו אז 'האורים ותומים' ועוד כמה דברים, כך גם הגאולה אז לא היתה שלימה והיה לחיצוניים' עדיין קצת אחיזה (יין המשומר) דף כו ע"א ד"ה ובה תבין סוד).

הלל ושמאי חיו בסוף בית שני קודם החורבן. הלל עלה מבבל לארץ ישראל ונעשה לנשיא ונמשכה נשיאותו כמאה שנה, והאריך ימים מאה ועשרים שנה עד חורבן הבית ועל זה היה נקרא הלל 'הזקן'. וגם שמאי האריך ימים כמו הלל חברו. וכשהלל ושמאי ראו שגברו החיצוניים בעולם וגבר הס"מ שהוא ראש כל העבודות זרות בעולם הנקרא בעצמו 'אל אחר' – הם הוסיפו על גזירתו של דניאל, שהוא גזר איסור על 'סתם יינם' בעיר והם גזרו גם על 'סתם יינם' בשדה (ראה רש"י חולין דף ע"ב ד"ה סתם יינם הוא) (יין המשומר) דף כו ע"א ד"ה ובה תבין סוד וד"ה והנה הלל ושמאי) גזירה זו נמנתה בין שמונה עשרה הדברים שגזרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גוריון (ראה משנה שבת א, ד) ואפשר שהיתה אחרונה בהם והשלימה אותם לח"י גזירות (יבן איש חי' שנה ב' הקדמה לפרשת בלק ע"י ש"ש). וגזירה זו של דניאל הלל ושמאי נרמזה בתיבה 'שדה' שהוא המקום שהוסיפו וגזרו עליו הלל ושמאי, לפי ש'שדה' הוא ראשי תיבות שְׁמַאי דְּנִיָּאל הֶלֶל (יין המשומר) דף כו ע"א והלאה ד"ה והנה הלל ושמאי וד"ה ובה תבין סוד).

הגזירה הזאת של הלל ושמאי עומדת מאז בכל עוז ותוקף עד ביאת המשיח עת שיבולע המוות לנצח, כי עד אז אין כוח ביד ישראל להכניע את 'החיצוניים' בגלות הארוכה הזאת כמו שהיה בזמן יהושע בן נון (יין המשומר) דף כו ע"א והלאה ד"ה והנה הלל ושמאי וד"ה ובה תבין סוד). לכן אין אף חכם בדורות הראשונים וגם לא בדורות האחרונים שהתיר 'סתם יינם' (זכר דוד' מאמר א פרק עא דף קצא ד"ה אבל בזמן הגלות), ואפילו אם יבוא אליהו הנביא ובית דינו הם לא יוכלו להתיר לשמות בזמן הזה 'סתם יינם' (יין המשומר) דף כו ע"א והלאה ד"ה והנה הלל ושמאי וד"ה ובה תבין סוד. ועיין בהסכמות לספר יין המשומר' על החרמות והעונשים שגזרו ר' יוסף קארו והמהר"ל מפראג ושאר גדולי הדורות על הפורצים גדר בעינין 'סתם יינם'). ורק לעתיד לבוא כאשר יבולע המוות לנצח, אז ייהפך 'יין נסך' ל'יין עסיס' המשמח אלקים ואדם שנאמר "הֲנֵה יָמִים בָּאִים נָאִם ה' וְנִגְשׁ חוֹרֵשׁ בְּקֶצֶר וְדָרְךָ עֲנָבִים בְּמִשְׁךָ הַרְעָה וְהִטִּיפוּ הַתְּרִים עֲסִיס" (עמוס ט, יט), לכן התיבה 'עסיס' בגמטריא 'יין נסך' (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר א פרק עא דף קצא ד"ה אבל בזמן הגלות).

כל מי ששותה 'סתם יינם' לא ייצא מהעולם עד שייכשל בבת אל נכר

כל מי ששותה מיינם של גוים שעליהם נאמר "חַמַּת תִּתְּנִים יַיִנָם" (דברים לב, טז), הרי הוא מפריש ומבדיל את עצמו מדבקות בקדושה אל הטמא, וזה מביא אותו אל הזנות, ומן הזנות אל השמד כפי שהיה עם בנות מואב (הרמ"ד וואלי פרשת האזינו דברים פרק לב על הפסוק 'חמת תנינים יינם'). וכל זה משום שרוח הטומאה של היין הטמא שהוא שותה מקשקשת במעיו ועל ידי זה הוא בא להידבק בטומאה ולהתהוות בשר אחד עם בנות הגוים. לכן רבותינו אמרו שגזירת יינם של גוים הוא משום בנותיהם (ראה גמ' שבת דף יז ע"ב, וכן עבודה זרה דף לו ע"ב) (דברים אחרים' להחיד"א מסכת עבודה זרה משנה יא ד"ה המטיר יינם) כי היין בוער באדם ומביאו לידי בנותיהם של הגוים (רש"י עבודה זרה דף לו ע"ב ד"ה משום יינם). וזה סופו של כל מי שפרץ בשתיית יינם (יערות דבשי חלק ב דרוש א ד"ה ולכן בני ואחי) כפי שהוכיח הנסיון בזמן הגלות (הרמ"ד וואלי פרשת האזינו דברים פרק לב על הפסוק 'חמת תנינים יינם'). ואדם זה לא ייצא מהעולם עד שייכשל בבעילה אסורה של בת אל נכר (יערות דבשי חלק ב דרוש א ד"ה ויחנה בעונותינו' וכן חלק ב דרוש ב ד"ה ולכן בני ואחי) כי ארסו של היין הזה הוא ארס נחש (יערות דבשי חלק ב דרוש ב ד"ה ולכן בני ואחי).

בזה ניסה המן הרשע להכשיל את ישראל על מנת שלא ייצאו מהגלות (ולב אריה' לר' אריה לייב האשקי מגילת אסתר אות ח ד"ה והנה בשני פירושים). שכשהוא ראה את העצה של בלעם שנתן למואב להחטיא את ישראל בזנות על ידי שתיית היין, עמד גם הוא ונתן את אותה עצה ממש לאחשורוש, שיעשה להם משתה ויגזור שיבואו יאכלו וישתו ויעשו כרצונם, ואז יעמיד להם נשים מקולקות כי אלקיהם של אלו שונא זימה (יין המשומר) דף כה ע"ב – כו ע"א ד"ה לכן כשירדו). וזה מה שנאמר בסעודת אחשורוש "וְהִשְׁקוּת בְּכָלֵי זָהָב וְכָלִים מְפָלִים שׁוֹנִים וַיִּין מְלָכוֹת רַב כִּיָּד הַמְּלָאָה: וְהַשְׁתִּיחַ כַּדַּת אֵין אִנֶּס כִּי כֹן יִסַּד הַמְּלָאָה עַל כָּל רַב בִּיתוֹ לְעִשׂוֹת כְּרָצוֹן אִישׁ וְאִישׁ" (מגילת אסתר א, 10-11). ואכן לאותו משתה הלכו שמונה עשרה אלף חמש מאות ארבעים וארבע איש מישראל. ו'החיצוניים' התגרו אז באותו היין שבמשתה ועשו אותו 'יין נסך' (יין המשומר) דף כה ע"ב – כו ע"א ד"ה לכן כשירדו). ואחר כך ישראל זנו (מדרש אליהו למחבר' ישבט מוסרי' בביאר על מגילת אסתר דף עט ע"ב ד"ה איכא למידק), וכך חטאם של השותים את היין היה כמו החטא של אדם הראשון (יין המשומר) דף כה ע"ב – כו ע"א ד"ה לכן כשירדו).

מטעם זה שמו של המן הרשע נרמז בתורה דווקא בעץ הדעת שנאמר "הַמֶּן הֶעָץ אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ לְבַלְתִּי אֶכֶל מִמֶּנּוּ אֶקְלָתִי" (בראשית ג, יא) (ראה יאסתר רבה' ט, ט), כי מעשיו של המן היו ממש כמו מעשה הנחש הקדמוני ב'יין נסך' (יין המשומר) דף כה ע"ב – כו ע"א ד"ה לכן כשירדו, (שתי ידות' על התורה לר' אברהם חוקוני פרשת תצוה דף סג ע"א ד"ה והחטא שלהם). וזה נרמז בשמו 'המן' ששתי האותיות 'המ' הן גמטריא 'אדם' ואת 'י' משמו של המן הוא כנגד אות 'י' ראשונה של ה'נחש הקדמוני' (שתי ידות' על התורה לר' אברהם חוקוני פרשת תצוה דף סד ע"א טור ב ד"ה וכמו שהועתק אצל). וישראל שבאותו הדור היו צריכים לעשות תשובה על מה ששתו יין נסך בסעודתו של אחשורוש. לכן אסתר צייתה את מרדכי "לָךְ כְּנֹסֶס אֶת כָּל הַיְהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשֶׁן וְצוּמוֹ עָלֶי וְאֶל תִּאֲכְלוּ וְאֶל תִּשְׁתּוּ וְשִׁלְשֶׁת יָמִים לִקְלָה יָוִים" (אסתר ד, טו) ועשתה כן בשביל לתקן את חטא יין הנסך, לפי שרצתה שיתענו שבעים ושלוש שעות לתיקון השתיה (עניני העדה' למחבר' ישבט מוסרי' על מגילת אסתר דף קנח ד"ה ע"ל דשאני בתשובת) כנגד מספר התעניות הנצרכות לכפרה על שתיית יין נסך (עפ"י יין המשומר) בחלק יתשובה למי ששותה סתם יינם' דף כה ע"א ד"ה צריך לפרוש וד"ה אהר רבותינו), כאשר כל לילה ויום הוא עשרים וארבע שעות ובשלשה ימים הם שבעים ושתיים שעות, ועוד נוספה עליהם שעה אחת שהפסיקו אכילה ושתייה מבעוד יום (עניני העדה' למחבר' ישבט מוסרי' על מגילת אסתר דף קנח ד"ה ע"ל דשאני בתשובת).

ובענין היין נסך היה מעשה נורא עם אֶחָד עֶשְׂרֵה מַחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל (יבן איש חי' שנה ב' פרשת בלק אות א בשם 'איזומה כנדגלות'). שפעם אחת היה מלך גדול ורע מעללים ששמו היה פיראנאדיקו אשר נועץ לקרוא לכל חכמיו וזקניו וגם קרא לאחד עשר חכמים מבני ישראל שיבואו לפניו. וכאשר באו אליו חכמי ישראל הוא וזקניו קמו על רגליהם, והוא קיבלם בכבוד עוד כשהיו הרחק כמטחוי קשת ממקום מושבו. וישראל תמהו אז על הכבוד שעשה להם. ואמר להם המלך "אהבתי אתכם כבבת עיני, ורצוני שתהיו מאוכלי שולחני. ועתה תבחרו לכם דבר אחד שהוא הטוב בעיניכם או לאכול בשר חזיר מבושל ומבושם או לבעול ארמית או לשותת 'יין נסך' – אז אדע כי מצאתי חן בעיניכם ואטיבה אתכם" (איזומה כנדגלות' דף כד ד"ה ואדוני זקני).

אז קם אחד מהחכמים המובחרים שבהם על רגליו והיו עיניו יורדות מים והשתחוה אפים ואמר "אדוננו המלך האדיר תנה לנו שלשה ימים ונענין בספרי החכמים, ונראה איזה מהם יכשר אם אבר מן החי או היין והבשר". ויען להם המלך "נשאתי פניכם תעשו כטוב בעיניכם". והחכמים נועדו ויתגודדו בלב חמרמר וקראו זה לזה ואמרו "הבו לכם עצה האם נבחר החזיר היין או האשה, כי השעה לחוצה". והחליטו להרחיק מעליהם בשר החזיר והאשה כי הוא עון פלילי, ובחרו להם שתיית יין המלך. וכשבאו לפני המלך אמרו אליו "אדוננו המלך מצאנו חן בעיניך להחשיבנו ולהשיבנו עם אוכלי שולחנך כל היום וכל הלילה נִרְוָה ונשתה מיינדך כי טובים דודיך" (איזומה כנדגלות' דף כד ד"ה קם על רגליו).

